

reč kmetovalec sam iz lanú predivo napravlja, bode le toliko lanú ali pa konopelj vsejal, kolikor si jih upa s svojo družino zimski čas izdelati; ako mu je pa priložnost dana, surov pridelek koj z njive prodati, bode gotovo dvakrat ali še večkrat toliko prostora obsejal in zdaj vse bolje obdelal, kakor poprej, saj se po lepšem pridelku cena ravna.

Le po tej poti je mogoče domači potrebi zadostovati, vrh tega pa, kar se od več pridelka, na prodaj dati, to je, kupčiji pot odpreti.

Ce hočemo toraj predivstvo naše dežele povzdigniti v smislu potrebe in napredka, moramo ravnati tako, kakor smo ravnokar priporočali, po dveh pogojih. Kar se prvega tiče, moramo pred vsem pozvedeti napake in pogoške, ki so krivi, da naš lan in konoplja nista tako dobra, kakor bi morala biti, kajti le po spoznanji napák prične se zboljšanje; zatega del naj mi bode dovoljeno poglobitve pomanjkljivosti v kratkem omeniti. *) O drugem pogoju samem za-se govoriti, skoro ni potrebno, ker se dá v posamesne točke prvega vse vplesti, kar je treba.

Da se pri nas na Kranjskem lan dobro sponaša, ni dvombe, saj bi ga bili sicer že zdavno opustili; vendar se pridelek večkrat pokazi, al tega pokazka ni kmetovalec kriv, če ga slana, suša itd. vzame. Proti temu ni pomoči. Največkrat je pa slabega pridelka kmetovalec sam kriv, ako se pregreši ali 1) v semenu ali pa 2) v sledečem obdelovanji. Tù se pa lahko pomaga. (Dal. prih.)

Gospodarske novice.

* Kakošne letine se je nadjati? Na Kranjskem in menda sploh po Slovenskem se je nadjati obilne žetve, sadja pa manj; tako se sliši tudi iz Hrvaškega in sploh iz družih dežel avstrijskih; v nekterih krajih Ogerske pa se bojé prav zelo slabe letine; spomladanski mraz je na mnogih krajih vinograde in sadje pa tudi drugo setev, zlasti peso, poškodoval; vendar mislimo, da je tak strah pretiran. V Banatu, kakor „Ill. landw. Ztg.“ piše, je z žitom prav slabo; pšenico, ker je meseca suša zelo pozebla, morali so večidel preorati. Tudi iz Nemčije se slišijo precej vesele novice, le v izhodnjih krajih Pruskega je slaba. Iz Francoskega so glasovi tako in tako; v krajih med večimi rekami tožijo, da je meseca decembra in svečana vlaga škodovala setvi vzlasti rži; bolji so glasovi iz više ležečih strani, kjer pšenica in rž dobro stojite. Posebno so z letino Angleži zadovoljni, kjer je mehka zima setvi tako dobro storila, da se nadjajo preobilne žetve. Tudi iz Amerike so novice dobre.

* Zoper pasjo steklino svetuje francoski živinozdravnik Bourrel v knjižici „De rage; moyen de l'éviter“ gotovo pomoč, kakor pravi. In kaj neki je to? Modri mož pravi, ker za pasjo steklino nikakoršnega zdravila ne vemo, treba, da se psom sprednji zobje, s katerimi popadajo, popilijo tako, da ne morejo ž njimi vgristi človeka. — Čuden svèt! Mi bi vedeli še boljega, ker ne vemo, odkodi bi toliko živinozdravnikov vzeli, da bi psom pilili zobé — in ta pomoč bila bi gotova: pobiti vse pse, mačke, volkove in lisice, ker vsa ta živina napravlja v sebi steklino!

Národne stvari.

S kom naj se pogodimo?

O tem, ko se klici po ravnopravnosti narodni v vseh slovanskih deželah čedalje glasneje čujejo,

*) Glej tudi dr. Orlov sestavek v 19. listu „Novic“.

sliši se od mnogih strani beseda: „sprave, sprave nam je treba!“ Pod gori navedenim naslovom v dunajskem časniku „Zukunft“, ki pogumno brani pravice slovanske, beremo sestavek, iz katerega povzamemo skozi in skozi resnične besede.

Omenjeni list pred vsem povdarja, naj vlada od časnikov, ktere ona s svojim denarjem podpira ali vzdržava, zapodí pisarje, ki nimajo nobenega političnega značaja, nobenega prepričanja; ki so danes hlapci temu gospodarju, jutri drugemu, in vsacemu, kdor jih plača, — ki so enaki kozlom brez pastirja, ki se po svetu klatijo, lažejo, natolcujejo, psujejo vse, kar je temu ali unemu narodu draga ali sveta reč. Dokler taki razbojniki po časnikih razsajajo in svet vznemirjajo, kako je mogoče, da se porazumejo narodi? —

Po vsem tem piše „Zukunft“ dalje tako:

„Narodi naši (takraj Litave) nikakor niso nasprotniki spravi in pogodbi taki, ktera jim dá to, kar jim po naravni in postavni pravici gré, in po kateri jim je mogoče, da čedalje bolj morejo razvijati narodno svoje življenje brez sile družim narodom. Mnogokrat so že pokazali, da želijo miru in pokoja; al zmirom in zmirom se jim srpo nasproti stopa tako, da bi jih moralo sram biti, vdati se taki spravi, ki jim vzame življenje in jih v grob položi. Narodi so se zbudili; oni se zavedajo svojih pravic, in jih hočejo tudi uživati. Zato sprava in pogodba ni mogoča, dokler nimajo svojih pravic.“

Prvo vprašanje je pa vendar: s kom naj se pogodijo ali spravijo Slovani avstrijski? — „Z nami, Nemci!“ se glasi odgovor.

Kdo pa so ti „nemški Avstrijanci“?

Ali so to gornji in doljni Estrajharji, ali so Salcburčani in Tirolci? — S temi nimamo nikakoršnega razpora; zato se nimamo ž njimi o ničemur pogajati; saj v prijaznosti ž njimi živimo. Če so pravični do nas in nam privoščijo pravice tako, kakor jih uživajo sami, potem med nami in njimi ni nobenega prepira; dobri prijatelji smo.

Al so oni Nemci večina nemškega Štajarja in Koroškega? Dobro! Naj štajarskim in koroškim Slovencem vse pravice, ki jim jih državne temeljne postave zagotavljajo na papirju, privoščijo in dadó tudi v resnici, v djanskem življenji — in štajarski in koroški Nemec ne bode imel boljega in mirnejšega sosedu nego je Slovenec.

Ali so oni Nemci, ki bivajo na Pemske? —

Če so, naj popustijo predrznost, da hočejo slovane Čehe gospodovati; naj jim pusté, kar je njihovega, da morejo duševno in materialno napredovati; naj se odpovedó krivični volilni postavi, ktera 15.000 nemškim Rudogorjancem iste pravice daje kakor 90.000 Čehom v najrodovitnejših ravninah; naj so pravični vsacemu in v vsem, in zadovoljni bomo z vsem, kar dežela sklene in zahteva.

Z vsemi temi Nemci bomo prav dobro in mirno izhajali, kajti oni ne bi hoteli in zahtevali nič krivičnega, in mi nočemo nič družega, kakor iste postave in iste pravice, ktere oni imajo. —

Al kratko nemalo in nikoli se ne bomo sprijaznili s takimi ljudmi, ki se za „zastopnike nemškega naroda“ v Avstriji napihujejo in ki so tako predrzni, da hočejo predpravice imeti pred drugimi in gospodovati vse druge, češ, da so jim Slovani podložni še zdaj, ko je solnce ustave in svobode tudi zasijalo pred naš prag, in da bi z nami delali tako, kakor takrat, ko je absolutizem tlačil Avstrijo. Nikoli se ne bomo porazumeli s takimi ljudmi, kteri so se iz vseh krajev svetá pritepli v Avstrijo, da tù od zdravega muzga njenih narodov živijo zaničevaje njih jezik, vero; ali kar je sicer narodu

sveto; — nikoli ni sprava mogoča s takimi ljudmi, ki so ostanki nekdanjega uradniškega gospodstva (birokracije) in absolutističnega napuha; — nikoli s takimi ljudmi, ki ker so domači, so se izneverili svojemu narodu, katerim ni nič sveto, katerim je denarni žakelj glavni bog, in katerim narodnost ni družega nič, kakor to, da si nasitijo svoja grda poželenja.

S tako drhaljo se avstrijski narodi nikoli ne bojo sprijaznili. Oni niso zastopniki poštenih Nemcev, še manj pa zastopajo nemški narod v Avstriji. In prav to so tisti ljudje, ki so nekdanj visokospoštovano ime Avstrije pripravili ob čast ter jo pogazili v nadloge, v katerih se dandanes nahaja“.

Tako „Zukunft“.

Kranjska duhovščina in pa ljubljanski „liberalci“.

„Poglavitni krivec vsega, kar se koli kje na Kranjskem napačnega zgodi, je duhovščina“. Tako se glasi najnovejše gèslo ljubljanskih „liberalcev“, in to gèslo gré zdaj po vseh „liberalnih“ časnikih, in po vseh spomenicah, ki jih pošiljajo ljubljanski „ustavoljubi“ do ministerstev.

Vsak nepristrani človek, ki sliši ta hrup in te strašne obtožbe, mora radoveden vprašati: kaj vendar kranjska duhovščina strašanskega počenja; kakošne neizrečene hudobije doprinaša, da je zoper njo toliko vpitja in kriča?

Zato smo ljublj. „Tagblattu“ od 10. t. m. res prav od srca hvaležni, da se je enkrat toliko potrudil, da je posamič in po imenu povedal, zavoljo katerih pregreh je postavljena naša duhovščina pod obtožbo in na kaj se opira glasno „liberalno“ vpitje: križaj jo!

Poslušajte tedaj, dragi bralci, in strmite!

„Če pomislimo — tako začne „Tagblatt“ z umetno perijodo in resnobno grbanči svoje čelo — če pomislimo, kako se ponašajo kaplani pri volitvah na deželi; kako gredó pred kmeti na tabore; če se spomnimo tistih pridig, ki smo jih že večkrat v našem časniku omenili; če pomislimo, kako duhovni na taborih govoré; če nam pride nevedna mistifikacija Boštjana Kulovica(?), potem sirovi napad nekega kaplana (ali g. R.?) na poštenega uradnika in še marsikaj družega na misel: potlej....“

Tukaj imate ves račun velikih pregréh duhovščine kranjske. To je vse, kar vé „Tagblatt“ do naše duhovščine povedati. In zavoljo tega je ves „liberalni taborček ljubljanski“ na nogah; ter se na pomaganje kličejo vsi cislajtanski ministri, vsi policaji, vsi žandarji in povrh še vse krvave sodnije.

Ker so tedaj te pregrehe tako strašne in neslišane, ne bo odveč, če si jih tudi vsako posebej malo bolj na tanko ogledamo.

Prvo je tedaj: da se duhovni volitev udeležujejo, in da pri njih agitujejo. Zakaj bi pa ne? To delajo tudi c. k. uradniki, c. k. učitelji in drugi. Zakaj bi tedaj duhovni ne? Ali mar nimajo tistih državljanskih pravic in tistih državljanskih dolžnosti, ko vsak drug? Ali se morebiti deželni in državni zbor duhovnov nič ne tiče, ter jih postave, ondi narejene, morebiti nimajo vezati? To so res čudni, ti „liberalci“! V tem, ko na pretrge vpijejo, da naj se vse postave, na državnem zboru ustvarjene, proti duhovščini brezobzirno spolnujejo, zahtevajo ob enem, da mora duhovščina takrat, ko se volijo tisti, ki te postave delajo, križem roke držati. Ali je to svoboda? Ali je to enaka pravica za vse? V tem, ko ti „liberalci“ na vse grlo kričé, da smo pred postavbo vsi

enaki; v tem ko se sami še posebej na čl. 13. osnovne postave zastran splošnih državljanskih pravic sklicujejo, ki pravi: „vsak ima pravico, med postavnimi mejami svoje misli s tiskom, pismom ali besedo prosto razodevati“, v tistem hipu zahtevajo od duhovščine, da mora pri volitvah molčati in mirno gledati, kedar bi „liberalci“ ali njih zvezniki birokratje volilce po svoje obdelovali. Ali ni tako zahtevanje tako imenovanih „verfassungstreu-cev“ naravnost proti ustavi? Po naši misli imajo duhovni kakor vsak drug državljani ne samo pravico, ampak sveto dolžnost, kar najživejše udeleževati se volitev in z vso skrbjo delati na to, da se izvolijo taki možje, ki bodo postave delali državi, deželi in cerkvi na korist. Kdor bi hotel duhovščino ali kogar družega v tem delovanju motiti ali zadrževati, ta je sovražnik svobode in enakopravnosti, ta je ustavolomec!

Druga pregreha je, da hodijo duhovni na tabore in tam celó govoré. Prašamo spet, zakaj pa ne? Ali taborovanje ni ustavna pravica? Ali pred postavbo nismo vsi enaki? Kdo sme tedaj duhovnom zameriti, ako se ustavnih in postavnih pravic poslužujejo? Če je pa kdo posamesni kaj nepostavnega rekel, zakaj mu pričujoči ces. komisar ni ustavil besede? Saj ima pravico do tega in pa dolžnost, ne da bi mustast sedel na taborišču, ampak da brž odvrne vsako nepostavnost. Saj bi bilo to veliko lepše, ko bi vi vselej tistega povedali, ki je res kriv, nego da po nedolžnem vso duhovščino opravljate in denuncirate.

Tretja pregreha so „liberalcem“ pridige. Mi zastran tega le toliko vemo, da naše sodnije ne duhovne ne posvetne še niso nikogar obsodile zavoljo nepostavnega pridigovanja. Zato smo si tudi popolnoma v svesti, da se naši duhovni niso pregrešili ne zoper božjo ne zoper posvetno postavbo. Vse drugo je, kar kak najet „špicelj“ ovadi, in pa, kar je kdo res govoril ali delal. Sicer pa naj ljubljanski „liberalci“ pomislijo, če niso s pridigami duhovnov zadovoljni, da tudi „liberalni nauki“ niso drugim po godi. To je že tako na svetu, da vsak ne more vsem vstreči.

Pridemo zdaj do velikih grešnikov Boštjana Kulovica in tistega kaplana, ki je poštnega uradnika prijel. Kaj da bi bila ona dva naredila, tega ne vemo mi prav nič; vendar kaj posebno hudega ni moglo biti, ker nismo slišali, da bi jih bil kdo zavoljo tega tožil, in ker je več ko gotovo, da bi jima možje od „Tagblatt-a“ ne prizanašali, ko bi res kaj pravega do nju vedeli. Za trdno smo pa tega prepričani, da ona dva nista toliko žalila tujega poštenja v celem svojem življenji, kolikor „Tagblatt“ en sam dan.

Na zadnje imamo le še pristavek: in še marsikaj družega. To pa je tak pristavek, ki bi največjemu Šeakspearjevemu intrigantu čast delal. „Ha, ko bi jaz hotel, jaz bi vedel kaj povedati; toda raji molčim“ — tako na priliko bi začel tudi Jago ali kak drug tak kovarnik s skrivnostnim obrazom svoje opravljivo delo. Vendar se „Tagblatt“ strahovito moti, če misli, da bo takemu splošnemu natolcevanju kdo drug kaj verjel, razun kak slepár od njegove stranke. Zakaj vsi drugi smo trdno prepričani, da bo „Tagblatt“ čez duhovščino zmiraj raji preveč povedal, ko premalo, in da se bo veliko pred kaj zlagal, kakor bi pa resnico zamolčal, ko bi jo le vedel.

Tako smo obravnavali vse, kar koli ljubljanski „Tagblatt“ do naše duhovščine vé, in zdaj naj sodi nepristrani svet, koliko so utrjene vse tiste pritožbe, ki jih mestni odbor, konstitucionalno društvo in sploh ljubljanski liberalci zoper njo na Dunaj pošiljajo.